

WŁADYSŁAW ORKAN
POETA UCIŚNIONYCH

WŁADYSŁAW ORKAN POETA UCISNIONYCH

GALERIA
BRAMA
BIELAŃSKA

Ukochałem lud biedny nad miarę
Bom się jego pieśnią wykołysał...
Ukochałem szwaczki i gwara -
które dziecko z piersi jego wysłał
Co mnie wiąże z ludem jeszcze szerszej,
Szwaczek - choć mi wiele wiary
męda;
To niedola która w nim się szerzy -
oto wspólna towarzyska
bieda ...

- Wrokan

Adhuga 2018

WŁADYSŁAW ORKAN POETA UCIŚNIONYCH

WYSTAWA POPLENEROWA

Informator wystawy
pod redakcją
Tadeusza Skoczka

Warszawa 2019

WŁADYSŁAW ORKAN
POETA UCIŚNIONYCH
WYSTAWA POPLENEROWA

(24 października – 24 listopada 2019)

Autorzy tekstów:
Janusz Gmitruk, Tadeusz Skoczek

Kurator wystawy:
Natalia Roszkowska

ISBN 978-83-65439-83-3

SPIS TREŚCI

NOTA BIOGRAFICZNA

s. 7

ORKAN INSPIRUJE WSPÓŁCZESNYCH ARTYSTÓW

Tadeusz Skoczek

s. 11

WŁADYSŁAW ORKAN – ŻOŁNIERZ NIEPODLEGŁEJ – POETA UCIŚNIONYCH

Janusz Gmitruk

s. 17

KATALOG

s. 31

NOTA BIOGRAFICZNA

Władysław Orkan;
Mirostław Miroński;
34 x 24 cm;
tuszu, papier;
własność prywatna

Władysław Orkan był twórcą żyjącym w Polsce na przełomie XIX i XX wieku. Urodził się w 1875 roku. Jego prawdziwe nazwisko brzmi Franciszek Ksawery Smaciarz. Po ukończeniu szkoły kontynuował naukę w Gimnazjum. Tam miały miejsce jego pierwsze próby literackie – w dziełach poetyckich daje wyraz swoim rewolucyjnym poglądom.

Pisarz debiutował w roku 1898. Zostają wydane wówczas *Nowele* z przedmową Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Wkrótce – w 1903 roku – ukazuje się powieść *W Roztokach*, która przynosi pisarzowi pewien dochód. Jednak on przez całe życie będzie borykał się z problemami finansowymi, powodowanymi brakiem umiejętności porozumienia się z wydawcami.

Pierwsza żona Władysława Orkana – Maria Zwierzyńska – zmarła, gdy Zosia (ich córka) miała trzy lata. Drugą żoną pisarza była Bronisława Folejewska.

Władysław Orkan w swoich utworach maluje plastyczny obraz wsi. Obok opisów krajobrazu pojawiają się opisy skrajnej biedy, z którą zmuszeni są borykać się mieszkańcy wsi. W dorobku pisarza, oprócz powieści, znajdujemy nowele, dramaty i wiersze. Jeżeli chodzi o powieści, ukazały się m. in. takie tytuły jak: *Pomór* (1910), *Drzewiej* (1912) i *Kostka Napierski* (1925). W ostatniej książce pisarz porusza tzw. „problem ukraiński”. Należy wspomnieć, że Władysław Orkan jest jednym z najbardziej zasłużonych popularyzatorów literatury ukraińskiej na ziemiach polskich.

Twórczość dramatyczna Władysława Orkana (pisarz napisał cztery dramaty) to m. in. takie dzieła jak: *Skapany świat*, *Dramat w czterech aktach z epilogiem* czy *Wina i kara*. *Tragedia*. Ponadto twórca ten jest autorem czterech tomików poetyckich: *Nad grobem matki*, *Dumania*, *Z tej smutnej ziemi*, *Z martwej rozutki*, *Pieśni czasu*.

Artysta zmarł w 1930 roku w Krakowie. Ciało pisarza pochowano na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Później, specjalnym pociągiem przewieziono trumnę z ciałem Władysława Orkana do Zakopanego, by pisarz mógł spocząć na Cmentarzu Zasłużonych na Pęksowym Brzyzku.

ORKAN INSPIRUJE
WSPÓŁCZESNYCH ARTYSTÓW

Tadeusz Skoczek

Wystawa „Władysław Orkan – poeta uciśnionych” jest kolejnym wspólnym projektem dwóch instytucji kultury Samorządu Województwa Mazowieckiego: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego i Muzeum Niepodległości. Jest wynikiem pleneru malarskiego odbywanego w Zakopanem (21-26 maja 2018). Była to już kolejna impreza, spotkanie artystów zrzeszonych w Ludowym Towarzystwie Naukowo-Kulturalnym. Maciej Milewski - komisarz plenerów wyliczył, że uczestniczyło w nich ponad 100 artystów z Polski i Europy: malarzy, rzeźbiarzy, grafików, fotografików. Dziękując w okolicznościowym wydawnictwie p.t. „Plenery 2001-2019” autorstwa Janusza Gmitruka i Zbigniewa Judyckiego uczestnikom i organizatorom pisał On: „Plenery organizowane przez Muzeum rządzą się innymi prawami, niż normalne tego typu imprezy. Formuła naszych spotkań zwiększa margines czasu na prace twórczą. Obraz związany z historią wymaga czasu, wiedzy, przemyśleń w budowaniu koncepcji i rozwiązań kompozycyjnych. Ale nasz plener to nie tylko praca twórcza.

To również atmosfera dyskusji, w klimacie wzajemnej życzliwości i tolerancji artystycznej. (...) To wspaniałe wykłady i prezentacje prowadzone przez wybitnych historyków. To dyskusje pobudzające wyobraźnię artystów. Myślę, że nasze plenery znajdują trwałe miejsce w rozwoju kultury polskiej”.

Plenery organizowane przez Janusza Gmitruka i Janusza Milewskiego z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, a ostatnio również przez Natalię Roszkowską i Tadeusza Skoczka z Muzeum Niepodległości stały u źródeł powołania Galerii Malarstwa Historycznego.

Rozpoczęcie prac nastąpiło w 2014 roku. W założeniach ówczesnego tematu badawczego zatytułowanego „Galeria sztuki inspirowanej historią” sformułowanych później (8 sierpnia 2016) czytamy:

„Nowy projekt to tworzenie galerii postaci historycznych malowanych i rzeźbionych współcześnie przez artystów uprawiających twórczość w oparciu o wątki historyczne, ze szczególnym uwzględnieniem malarstwa biograficznego i rzeźby

dokumentalnej. Temat realizowany jest w oparciu o istniejący załączek galerii w postaci dzieł Macieja Milewskiego: *Generał Antoni Chruściel, Monter* (2014), *Powstanie 1944*, (2015), *Stefan Rowecki Grot* (2016) oraz Plenerową Galerię Rzeźby X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

Propozycja do realizacji malarstwa biograficznego (historycznego):

- Władysław Anders, August Emil Fieldorf „Nil”, Tadeusz Komorowski „Bór”, Stanisław Mikołajczyk, Leopold Okulicki „Niedźwiadek”, Władysław Sikorski
- Ignacy Daszyński, Roman Dmowski, Wojciech Korfanty, Ignacy Jan Paderewski, Józef Piłsudski, Wincenty Witos.

1. Określenie celu badań:

- Przypomnienie współczesnym postaci historycznych znanych z ikonografii. Inspiracja współczesnych środowisk artystycznych do wykorzystywania tematów historycznych w swojej twórczości (Antoni Fałat, Gustaw Hadyna,

Grażyna Kostawska, Tadeusz Kurek, Maciej Milewski, Zygmunt Mostowicz, Piotr Rafałko, Piotr Szałkowski, Janusz Trzebiatowski, Jan Tyszler, Ewa Urniaż-Szymańska, Piotr Walerski oraz inni artyści prezentowani w Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej).

- Inspiracja oraz tworzenie możliwości rozwoju środowisk artystycznych.
- Stworzenie Funduszu Zakupów Dzieł Sztuki.

2. Formy realizacji:

- Stworzenie rady programowej projektu.
- Przygotowanie listy tematów oraz zestawu postaci.
- Rozpoczęcie równoczesnych prac dokumentacyjnych (preferowane wykorzystanie zbiorów Muzeum Niepodległości).
- Pozyskanie środków na zamówienia oraz realizacja prac twórczych.
- Przygotowanie założeń Biennale Malarstwa Historycznego.

Antonina Smaczarz;

Maciej Milewski; 40 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

Władysław Orkan;
Maciej Milewski; 40 x 60 cm; olej, płótno; własność Muzeum Niepodległości w Warszawie

- Przygotowanie wniosków do stworzenia platformy zakupów, pozyskiwania środków z projektów i sponsoringu.
- Zorganizowanie profesjonalnej Galerii Malarstwa Historycznego w Działobitni X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej."

Zarysowany projekt jest już realizowany. Dzięki dotacji celowej Zarządu Województwa Mazowieckiego uruchomiono trzyletni program prezentacji i zakupów. W X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej uruchomiono już stałą Galerię Rzeźby. W każdym miesiącu prezentowane

są dzieła sztuki w Galerii Jednego Obiektu, często są to zakupione lub pozyskane do depozytu artefakty sztuki tematycznie związane z historią. Zorganizowano już kilka wystaw, nie na tyle znaczących by już je omawiać. Są to jednak już znaczące inicjatywy i zyskujące znaczenie w środowisku.

Warto spojrzeć na wykaz wystaw w Bramie Bielańskiej zamieszczany na końcu każdego katalogu imprez tu organizowanych, by stwierdzić, że temat historii w twórczości współczesnych artystów jest tu preferowany.

Tadeusz Skoczek

WŁADYSŁAW ORKAN
– ŻOŁNIERZ NIEPODLEGŁEJ –
POETA UCIŚNIONYCH

Janusz Gmitruk

„Ukochałem lud biedny ponad miarę – pisał w wierszu *Przygrywka* z 1898 r. – Bom się jego pieśnią wykołysał./ Ukochałem zwyczaj i gwarę./ Które jako dziecko z piersi matki wyssał”.

Władysław Orkan nie zebrał dla chłopa litości, współczucia, jałmużny, ale nakazywał mu, być honorowym, samemu świat zdobyć.

Nasz bohater urodził się 27 listopada 1875 r. w Porębie Wielkiej w powiecie limanowskim. Gorco określał jako ziemię nędzy i zmarłych kęp.

Był synem Macieja i Katarzyny Smaciarz – chłopów wolnych, ale bardzo biednych, posiadających sześć morgów skalistego, nieurodzajnego gruntu. Chata rodziny Smaciarzy znajdowała się na całkowitym pustkowiu, godzinę drogi od Poręby Wielkiej. Na chrzcie otrzymał imię Franciszek Ksawery. Miał starszego brata Stanisława i młodszą siostrę Mariannę. W młodości pasał krowy i był przeznaczony do objęcia gospodarstwa.

Wzrastał w atmosferze autonomii galicyjskiej. Dawała ona namiastkę

wolności. Ale ta wolność nie miała nic wspólnego ze sprawiedliwością społeczną. Krzywdzicielem był nie tylko zaborca austriacki, który wyciskał podatki, pobierał rekruta. Był też ciemieżyciel rodziny, pan feudalny, pleban, lichwiarz.

Nazwisko rodowe określające stan materialny i status społeczny jego rodziny, zostały zmienione w 1898 r. na Smreczyński, kiedy młode pokolenie rozpoczęło edukację w szkole. Młody Franciszek po czteroletniej nauce w rodzinnej wsi, rozpoczął edukację w szkole oo. Cystersów w Szczyrzycu, gdzie czwartą klasę skończył z wynikiem bardzo dobrym. Naukę w klasztorze wspominał z niechęcią. Nad jego dalszą edukacją zawisły chmury. Ojciec Maciej umęczony katorżniczą pracą w góralskiej harówce oczekiwał od syna pomocy. Matka przełamała wszystkie jego uprzedzenia, aby dał szansę synowi – według zasady – mądry łatwiej poradzi sobie na gospodarstwie.

Praca zabiła ojca, który zginął w lesie, przywalony przez drzewo. Tragiczną jego śmierć przedstawił Orkan w książce

Drzewiej. To, że biedny Franek Smaciarz z Poręby Wielkiej dostał się do krakowskiego gimnazjum św. Jacka, zawdzięczać mógł tylko matce i jej uporowi.

Pierwsze półrocze klasy pierwszej nie przyniosło młodemu Frankowi oczekiwanych sukcesów. Niski poziom szkół w Porębie i Szczyrzycu oraz niechęć Franka do nauki, określano słowami: zdolny, ale leniwy. Niełatwe musiały być pierwsze miesiące w Krakowie, gdzie chłopiec z Gorców czuł się więźniem. Góralskie portki budziły w gimnazjum sensację wśród kolegów ze szkoły. Góral jeszcze wtedy budził w Krakowie sensację. Bursa, która ułatwiała zamieszkanie dziesiątkom biedaków ze wsi za niewielką opłatą, nie rozwiązywała problemu wyżywienia. Matka raz w miesiącu chodziła do synów ponad 70 km pieszo z Poręby do Krakowa, niosąc im produkty żywnościowe. Jej poświęcenie, oddanie dzieciom w powieści *Matka* opisał jeden z czołowych przedstawicieli „Młodej Polski” Ignacy Maciejowski, pierwszy literacki opiekun Orkana, późniejszy jego przyjaciel.

Franciszek Smreczyński zdobywał szlachectwo pisarskie dzięki matce. Jej zawdzięczał przetrwanie, wykształcenie i opiekę nad budowanym orlim gniazdem w Pustce. Matka Franciszka wykorzystywała kobiecą umiejętność, aby utrzymać przy życiu nie tylko rodzinę, ale zajęła się edukacją dzieci. Była kobietą niezwykle inteligentną, umiała czytać i pisać. Uczyła też chłopskie dzieci. Nie tylko uczyła ich pisać i czytać, ale starała się kształtować charaktery. Franciszek od najmłodszych lat traktował matkę z miłością i uwielbieniem za jej mądrość i praktyczność w życiu. Na matkę mógł zawsze liczyć. Była czytelnikiem i recenzentem w jego projektach literackich.

W gimnazjum budził sensację swym góralskim pochodzeniem, ciesząc się jednocześnie dużą sympatią wśród kolegów.

Angażował się bardzo w działalność wielu kółek szkolnych, uczęszczał na zebrania tajnych organizacji niepodległościowych i przede wszystkim dużo czytał. Pierwsze utwory zaczął publikować w IV klasie. Ponieważ władze austriackie nie zezwalały

uczniom na tego typu działalność, pisał pod pseudonimem „Orkan”, co oddawało jego buntownicze nastroje.

W tak intensywnie prowadzonym życiu brakowało miejsca na naukę i VII klasę ukończył z czterema ocenami niedostatecznymi, z pozostałych przedmiotów, łącznie z językiem polskim, mając zaledwie trójki. Zniechęcił się do nauki w gimnazjum. Mimo próśb matki i Ignacego Majewskiego „Sewera” oraz możliwości uzyskania eksternistycznej matury, do egzaminu maturalnego nigdy nie przystąpił.

Orkan gimnazjum nie skończył, matury nie zdał. Wysiłki matki, trudy jej niesamowitych, obrosłych legendą wędrówek do Krakowa – poszły częściowo na marne. Nad nauką górę wzięła literatura.

Okres wczesnej działalności literackiej Orkana znaczą liczne klęski i niepowodzenia. Nie rozumiano jego pesymizmu i wiecznego przygnębienia z powodu czarnych stron życia wiejskiego. Potrzebna była kropla wody, która miała rozbić głąz znieczulicy społeczeństwa galicyjskiego i otworzyć go na wieś.

W 1895 r., nie otrzymawszy promocji do klasy VIII, wrócił do rodzinnej wsi i poświęcił się pisarstwu. Pierwsze utwory poetyckie już w okresie gimnazjalnym zamieszczał w redagowanych przez siebie pisemkach uczniowskich („Szcypiorek”, „Nygus”, „Grom”). Był pierwszym wybitnym pisarzem pochodzenia chłopskiego. Od 1895 r. zaczął regularnie publikować swe utwory pod ps. „Orkan” na łamach krakowskiego tygodnika satyrycznego „Diabeł” oraz w „Młodości” – piśmie akademickiego socjalistycznego stowarzyszenia „Zjednoczenie”; uczestnik pracy kółek samokształceniowych Związku Młodzieży Polskiej (tzw. Zet). Wielki wpływ na kształtowanie jego świadomości pisarskiej miało zetknięcie się z ruchem ludowym.

Rok 1895 r. miał duży wpływ na późniejszą działalność Orkana. 28 lipca 1895 r. w Rzeszowie nastąpiło zjednoczenie trzech nurtów ruchu ludowego i powstanie Stronnictwa Ludowego. Główną bazą agitacji Stronnictwa były Chłopskie Komitety Wyborcze, które wspierały kandydatów SL do Sejmu Krajowego – parlamentu

autonomicznego Galicji. Orkan przyczynił się do popularyzacji Stronnictwa na wsi, uczestnicząc w kampanii wyborczej kandydata na posła.

Robił to z pełnym zapętem i dużą umiejętnością na terenie powiatu limanowskiego. Znał niedoskonałość administracji, zaniedbania w oświacie, opiece zdrowotnej. Wtedy zmorą ludności były podatki, pobór do armii, koszty uwłaszczenia (tzw. indominizacji). Nasz bohater mimo predyspozycji do pracy społecznej nigdy nie zabiegał, aby kandydować na posła. Jego działalność interwencyjna prowadzona była bezinteresownie – dla dobra wspólnego mieszkańców wsi. W dużej mierze była funkcją społeczną posła.

W powołaniu – jako pisarza chłopskiego utwierdziła go przyjaźń i opieka Marii i Bolesława Wystouchów, którzy publikowali jego utwory zarówno w pismach: („Tydzień”, „Zorza”, „Kurier Lwowski”, „Przyjaciel Ludu”), jak i wstawiali się za nim i protegowali go u wydawców. Współpraca z nimi wzbogaciła także poetę o myśl programową ruchu ludowego.

W swych wczesnych utworach nowelistycznych (*Nowele*, 1900; *Nad urwiskiem*, 1900) oraz w powieści *Komornicy* (1900) przedstawił realistyczny obraz wsi galicyjskiej pogrążonej w nędzy i zacofaniu, rozdieranej konfliktami społecznymi, dławionej przez wyzysk ze strony warstw zamożnych.

Idea naprawy społecznego ustroju wsi znalazła odbicie w powieści *W rozłokach* (1903), będącej szczytowym osiągnięciem pisarza. Głównym jej wątkiem jest walka chłopskiego bohatera Franka Rakoczego z przeżytkami ustroju patriarchalnego, światem starych gazdów, naczelników rodów, dygnitarzy i bogaczy wiejskich. Dopełnieniem losu bohatera powieści jest dramat *Franek Rakoczy* (1907). Nastroje pesymizmu i zwątpienia, zwłaszcza wobec niespełnionych nadziei związanych z rewolucją 1905-1907 (pieśń o buncie, wiersz na cześć rewolucji), znajdują odzwierciedlenie w liryce refleksyjnej o silnym zabarwieniu społecznym (*Z martwej rozłoki*. 1912; *Pieśni czasu* 1915) oraz w powieści *Pomór* (1910), przedstawiającej epidemię

cholery, jaka nawiedziła Podhale w połowie XIX w.

Kiedy za powieść *W Roztokach* w 1903 r. dostał niewielkie honorarium, rozpoczął budowę nowego domu na zboczu Pustki w Gorcach. Stara chałupa Smreczyńskich, coraz bardziej pochylona i przegniła, nie nadawała się już do remontu. Latem 1905 r. zamieszkał w niewykończonym jeszcze domu, zwanym Orkanówką.

Kłopoty finansowe, jakie nękały go przez całe życie, były przyczyną, że dom nigdy nie został w pełni ukończony. W tym czasie Orkan poznał pracującą na poczcie w Niedźwiedziu Marię Zwierzyńską. Przyjechała spod Lwowa dla ratowania zagrożonych gruźlicą płuc. Ślub wzięli w Zakopanem, a świadkami byli Jan Kasproicz i Tadeusz Pini (profesor literatury na Uniwersytecie Jagiellońskim). Owocem tego związku była Zosia, jedyne dziecko Orkana. Maria umarła, kiedy Zosia miała trzy lata. Orkan dowiedział się o tym w dwa tygodnie po pogrzebie, sam przebywał wówczas w szpitalu w Krakowie. Maria Zwierzyńska pochowana

została na cmentarzu w Niedźwiedziu. Wychowaniem Zosi zajęła się siostra pisarza, Maria Moszowa, żona znanego kowala artystycznego z Zakopanego. Orkan bardzo kochał swoje jedyne dziecko, ale zajęty ciągłymi troskami materialnymi i kłopotami z wydawcami, nie poświęcał córce wiele czasu.

Drugą żoną pisarza została Bronisława Folejewska. Jako jedyna spośród kobiet związanych z pisarzem nie lubiła Orkanówki i rzadko tu bywała. Po śmierci Orkana dom pozostał w rękach Folejewskich, ostatnim spadkobiercą był starszy syn Bronisławy, Witold, profesor Uniwersytetu w Poznaniu.

W 1914 wraz z Janem Kasproiczem i innymi przedstawicielami inteligencji polskiej występował w obronie Włodzimierza Uljanowa Lenina, więzionego przez władze austriackie w Nowym Targu. Uljanow został aresztowany 6 sierpnia w Poroninie. Został uwięziony w Nowym Targu. Był podejrzewany, że jest szpiegiem rosyjskim. Ponieważ interwencje socjalistów w starostwie okazały się bezskuteczne, poproszono Orkana, dobrze znającego urzędników w Nowym

Targu o wstawiennictwo za Leninem – Orkan podjął się tej misji i skontaktował się z komisarzem G., z którym był w zażyłej przyjaźni i tak mu powiedział: „Cóż wy najlepszego robicie? Na cóż go trzymacie? Przecież to największy i najgroźniejszy wróg Rosji! Wypuść go, niech wraca, zrobi rewolucję i wojnę wygramy”.

Argumentacja Orkana trafiła do przekonania. 19 sierpnia 1914 r. prokurator wojskowy w Krakowie nadesłał do Nowego Targu telegram: „należy natychmiast zwolnić Włodzimierza Uljanowa”. Po wyjściu z więzienia Lenin udał się do Białego Dunajca, 26 sierpnia otrzymał od starosty w Nowym Targu zezwolenie na udanie się do Krakowa, a 29 sierpnia Dyrekcja Policji zgodziła się na wyjazd Lenina i jego żony Nadieżdy Krupskiej do Szwajcarii. Fakt ten ni był eksponowany w życiorysie Władysława Orkana, choć miał wpływ na dzieje najnowsze Europy i świata.

Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Legionów Polskich i został przydzielony do Biura Prasowego Naczelnego Komitetu Narodowego. 15 lipca 1915 r.

wyruszył z Piotrkowa na front w składzie 4. Pułku Piechoty. 20 sierpnia 1915 r. awansował na chorążego piechoty. Po kampanii lubelskiej został odkomenderowany do służby Centralnym Biurze Ewidencyjnym Departamentu Wojskowego NKN. Od 1 września 1915 r. do 1 kwietnia 1916 r. pełnił służbę w placówce w Lublinie, a następnie w Komendzie Placu LP w Lublinie. Od 18 sierpnia 1916 r. do 7 grudnia 1917 r. w Biurze dla zbioru aktów i obrazów Legionów Polskich w Krakowie. Występował wówczas pod nazwiskiem Władysław Orkan-Smreczyński. Owocem jego doświadczeń wojennych był tom wspomnień *Droga Czwartaków* (1916).

Po odzyskaniu niepodległości ponownie skoncentrował się w swej twórczości na problematyce wiejskiej. W 1925 r. ogłosił (napisaną w 1904 r.) powieść *Kostka Napierski*, poświęconą powstaniu chłopskiemu na Podhalu w 1651 r. Ukazał głębokie korzenie chłopskiej walki o sprawiedliwość społeczną, powieść ta zawiera wyraźne tendencje aktualizacyjne – chłopi

muszą sami wywalczyć nowy, ludowy model państwa i nie mogą w tym względzie liczyć na nikogo. Znajdują one wyraz również w ówczesnej publicystyce Orkana (*Warta* 1926; *Wskazania* 1930), a szczególnie w wydanym w l. 1925-27 dwutomowym cyklu *Listów ze wsi* i, nie dokończonej serii *Listów wsi*, w których nawoływał synów chłopskich, aby byli wierni chłopskim cnotom: gospodarności, dbałości o dobro społeczne i o ład w ojczystym kraju. Obok kształtowania świadomości politycznej chłopów, za najpilniejsze zadanie uważał podjęcie na wsi szerokiej pracy kulturalno-oświatowej. Widział tu ogromną rolę młodej inteligencji, która, wywodząc się z ludu, powinna mu służyć i z nim się utożsamiać, rozwijając nie skażoną miejskim obyczajem kulturę ludową.

Dużą wagę przywiązywał do związków regionalnych na wzór Związku Podhalań, któremu przez wiele lat przewodniczył. Wysunął ideę tworzenia licznych ogniw kultury umysłowej i estetycznej w celu upowszechniania oświaty wśród ludu („Biblioteka Ludowa”, wędrowny teatr

ludowy itp.). Jednym z takich ogniw stały się uniwersytety ludowe, wcielające w życie idee pisarza. Nierozzerwalna więź Orkana z wsią i jej problemami przyczyniła się do ogromnej popularności jego dorobku twórczego. Utwory jego były nie tylko czytane; adaptowane dla sceny (np. *W rozłokach*), były wielokrotnie wystawiane na scenach amatorskich ludowych zespołów teatralnych. Składając hołd pisarzowi, uniwersytety w Szycach i Gaci obrały go swoim patronem. Tuż przed śmiercią został wyróżniony nagrodą m. Warszawy za całokształt twórczości.

Władysław Orkan był jednym z największych popularyzatorów literatury ukraińskiej w Polsce. Razem ze znanymi przedstawicielami inteligencji ukraińskiej w Polsce, jak: Bohdan Łepki, Władysław Jarosz i Sydir Twerdochlib – urzeczywistnił dwa najgłośniejsze wydania polskie związane z Ukrainą: zbiór opowiadań ukraińskich *Młoda Ukraina* (1908) i antologię poezji ukraińskiej *Antologia współczesnych poetów ukraińskich* (1910). Wydania te zaznajomiły czytelnika polskiego z najwybitniejszymi pisarzami

ukraińskimi. Do obu wydań W. Orkan napisał przedmowy.

W 1927 pisarz obchodził jubileusz 30-lecia pracy twórczej. Z tej okazji w auli Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyła się sesja naukowa. Uroczystości zorganizowane w Nowym Targu ściągnęły tłumy nie tylko Podhalan. Nie powiodły się jednak zabiegi przyjaciół o ustanowienie stałej pensji twórczej. W trzy lata później nagrodę literacką przyznało pisarzowi miasto stołeczne Warszawa, ale nie zdążył już jej odebrać.

9 maja 1930 r. żona wysłała do Orkana telegram: „Przyjdź bezwarunkowo sobota sprawa bardzo pilna – Orkanowa”. Telegram dotyczył córki Zosi, ciężko chorej.

Władysław Orkan wstrząśnięty telegramem usiadł do fortepianu i zagrał marsza żałobnego Janosika. „Struchlałej matce oświadczył, że gra go ostatni raz, bo jeśli Zosia umarła, życie straciło dla niego wszelki sens”.

Wyjechał do Krakowa pełen lęku i niepokoju. Stres wywołał wylew krwi do mózgu.

15 maja lotem błyskawicy obiegła wiadomość, iż 14 maja o godzinie 1.30 w nocy w Krakowie zmarł w mieszkaniu Laury Petlińskiej znakomity poeta i literat Władysław Orkan. Wszystkie gazety czerniły się żałobnymi obwódkami. Płynęły depesze kondolencyjne z całego kraju – od artystów, polityków, generałów. Rozpoczęto przygotowania do pogrzebu.

16 maja przy udziale tysięcy ludzi złożono zwłoki Orkana na krakowskim cmentarzu rakowickim. „Ilustrowany Kurier Codzienny” pisał – „Od pogrzebu Stanisława Wyspiańskiego, Kraków nie pamięta tak żywiołowej manifestacji żałobnej, jaka był pogrzeb w dniu wczorajszym Władysława Orkana”.

Na cmentarzu, nad mogiłą, poseł i literat Feliks Gwiżdż żegnał Władysława Orkana: „Tak ci to, Franuś, pilno było odejść. Tak pilno! Tak nagle, że człek nie chce w to uwierzyć, broni się przed tą okrutną prawdą. A ono prawdą jest. Gorące, proste, tak kochające, bezmiernie Twe serce, przestało bić. To serce, co tętni dalej w tylu nieśmiertelnych Twych dziełach. To serce,

co kazało Frankowi Rakoczemu, wymazać krzywdy, świat równać”.

Władysław Orkan zmarł, kiedy był na szczycie możliwości twórczych. Śmierć oszczędziła mu bólu po stracie córki Zosi, która zmarła dwa tygodnie później w piękny, słoneczny, gorący dzień 3 czerwca 1930 r. Bardzo chciała żyć. Była piękną, młodą, góralską dziewczyną. Jej ukochanym był Mieczysław Kosska. Do końca nie wiedziała o śmierci ojca. Pochowana została na cmentarzu w Niedźwiedziu. Śmierć oszczędziła Orkanowi przeżywania klęski polskiej demokracji zamordowanej przez sanację w Brześciu, i Berezie Kartuskiej oraz emigracji do Czechosłowacji przywódców opozycji z Wincentym Witosem na czele.

Wielki kryzys gospodarczy lat trzydziestych doprowadził do niestychanej w dziejach nędzy wsi polskiej.

Polityczny ruch chłopski prześladowany i spychany ze sceny politycznej odwołał się do jego radykalnej myśli społecznej, a Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici” wyraził mu najwyższy szacunek nadając

Uniwersytetowi Ludowemu w Gaci kierowanemu przez Ignacego Solarza im. Władysława Orkana. Tam poznawano i ugruntowywano wiedzę o jego twórczości.

Kochali go wychowankowie Solarza za to, że był chłopem i pozostało sobą do końca życia, że nie wyrzekł się nigdy wsi, że jej poświęcał karty utworów.

Do Związku Podhalan, górali w kraju i na emigracji dotarła świadomość straty, jaką ponieśli. Podjęto działania utrwalające jego pamięć. Przemysłowano zbudowanie mu okazałego grobu pod Turbaczem.

W rok później po pogrzebie na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, specjalnym pociągiem jego trumna została przewieziona do Zakopanego. Pociąg zatrzymywał się na każdej stacji, całe Podhale żegnało dumaca z Gorców. Na Cmentarzu Zasłużonych na Pęksowym Brzyzku jego grób znajduje się w sąsiedztwie grobów Tetmajera, Chałubińskiego i Sabaty.

W 1934 polonijny Związek Podhalan ufundował pomnik Władysława Orkana, który stanął na Małym Rynku w Nowym

Targu. W 2003 r. został on przeniesiony do Niedźwiedzia, rodzinnej miejscowości pisarza, gdzie został usytuowany w centrum wsi. Natomiast w Nowym Targu postawiono wierną replikę pomnika.

W Orkanówce – domu Orkana w Porębie Wielkiej (przysiółek Zagronie) powstało jego Muzeum Biograficzne, będące filią Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju.

Władysław Orkan jest patronem zespołu szkół podstawowej i gimnazjum w Porębie Wielkiej oraz szkoły podstawowej nr 65 na warszawskim Żoliborzu.

W Gorcach utworzono Rezerwat im. Orkana, ochrzczone imieniem pisarza schronisko na Turbaczu. Pamięć nie umiera. Zadbał o to prof. Stanisław Pigoń już w latach trzydziestych. To właśnie prof. Pigoń zrobił najwięcej dla poznania dzieła pisarskiego Orkana. *Wskazania dla synów Podhala* pisarza wykorzystane zostały jako przesłanie dla powstającego w 1937 r. Zrzeszenia Inteligencji Ludowej i Przyjaciół Wsi.

„[...] Ze wsią swoją rodzinną żyj – i daj jej, co najlepsze, z duszy swej. Wróć braciom,

coś wiedzą zdobył. – Nie przecinaj korzeni łączących Cię z rodnią ziemią – choćbyś na końcu świata się znalazł. To tak, jakbyś przeciął siły żywota.

To winieneś Duchowi swojemu i Ojcom swoim.”

Profesor ogłosił szereg artykułów i prac. W 1958 r. w Krakowie opublikował dzieło „Władysław Orkan. Twórca i dzieło”. W latach 1960-1972 Krakowskie Wydawnictwo Literackie wydało wszystkie utwory Orkana. Głównym bohaterem jego utworów była gorczańska wieś i jej mieszkańcy. Opis Gorców nakreślony przez Władysława Orkana w powieści „W rozłokach” zdobył sławę niecodzienną. Do dziś powołują się nań pisarze, turyści, krajoznawcy.

Na setną rocznicę urodzin pisarza Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza wydała opowieść biograficzną Józefa Dużyka „Władysław Orkan”, ukazała się w 1980 r.

Później twórczością Władysława Orkana i jego legendą zaopiekował się dr Tadeusz Skoczek – dyrektor Muzeum Niepodległości w Warszawie, powołując do życia 25 lutego 2014 r. Fundację im. Władysława

Orkana. Prezesem fundacji jest Natalia Roszkowska. Ważnym wydarzeniem kulturalnym jest wręczanie corocznie nagród im. Władysława Orkana. Patronuje temu wydarzeniu Kapituła Nagrody Orkana składająca się z ludzi kultury, nauki, polityki i sztuki.

W ramach obchodów 100. rocznicy odzyskania niepodległości – poszerzając jej program, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego zorganizowało plener malarski pt. „Władysław Orkan żołnierz niepodległej, poeta uciśnionych” Plener odbył się w dniach 21-26 maja 2018 r. w Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynkowym Zarządu Głównego Ochotniczej Straży Pożarnej „Kirowy Gościniec” w miejscowości Kościelisko-Kiry. Plener był wspierany przez Muzeum Niepodległości i jego dyrektora dr Tadeusza Skoczka. Uczestnicy pleneru wysłuchali interesujących wykładów i zwiedzili cały szlak orkanowski w Gorcach, jego muzea, pomniki, dom Władysława Orkana w Porębie Wielkiej. Wystawa poplenerowa eksponowana była w siedzibie Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, od października 2019 r.

będzie można ją zwiedzać w Muzeum Niepodległości (Brama Bielańska) w Warszawie.

Aneks

Wskazania dla synów Podhala 1922 r.

„Odzywam się do Ciebie, synu Podhala, młodszy mój Bracie, Ty, idący, i Ty, który przyjdiesz...”

Odzywam się prawem miłości tej ziemi, prawem serca.

Poznaj przeszłość Podhala nie tylko po wierzchu (...) ale sięgnij głębiej – poznaj pracę całą wieków, które Cię oto wydały.

Poznaj życie swych dziadów – ich pragnienia, działania, ich bunty – stosunki ontoczesne, zarówno ekonomiczne, jak i polityczne – całą barwną, bogatą, jakiej żadna z ziem polskich nie ma, tradycję Podhala.

Tradycja jest Twoją godnością, Twoją dumą, Twoim szlachectwem, synu chłopski.

Dbaj o zachowanie spuścizny Twych ojców: rodzimej sztuki, rodzimej kultury. Dbaj o zamożność rodziny swej, swych dzieci. Ale bardziej zabiegaj o zamożność ziemi,

z której wyrosteś, i państwa, albowiem własny Twój dobrobyt nie będzie miał mocnego fundamentu, jeśli Ojczyzna Twoja będzie biedna i zagrożona. Trawestując słowa Mickiewicza, mogę rzec: »Szczęścia w domu nie znajdziesz, gdy go nie będzie w Ojczyźnie«.

Uczysz się, synu Podhala, idziesz w przyszłość. W wyborze drogi swej, swego zawodu – idź za wskazaniem głosu wewnętrznego, najrzetelniejszych motywów swej duszy.

Ukochaj swobodę, prawo człowieka wolnego – swoje i cudze. Masz to synu Podhala, położone dokumentnie – jeśli zrozumiesz tradycję – w testamencie ojców.

Bądź buntownikiem, tzn. buntuj się przeciw wszystkiemu, co gniecie, co ciemieży ducha, co tamą się kładzie na drodze ku wyrostowi.

A przede wszystkim: miej charakter! To jest prawie wszystko.

W nieszczęściu nie upadaj. Nie cofaj się przed przeciwnościami. Przejdziesz. Tylko wolę w sobie hartuj. Bądź mocny.

W politykę się nie zabagnij. Lecz miej oczy otwarte na wszystko. Wszystko śledź wzrokiem i umysłem, co objąć zdołasz. Nie lekceważ nic z życia. Niech nic nie ujdzie Twej uwagi. Patrz bystro. I staraj się być bezstronnym”.

Dr Janusz Gmitruk

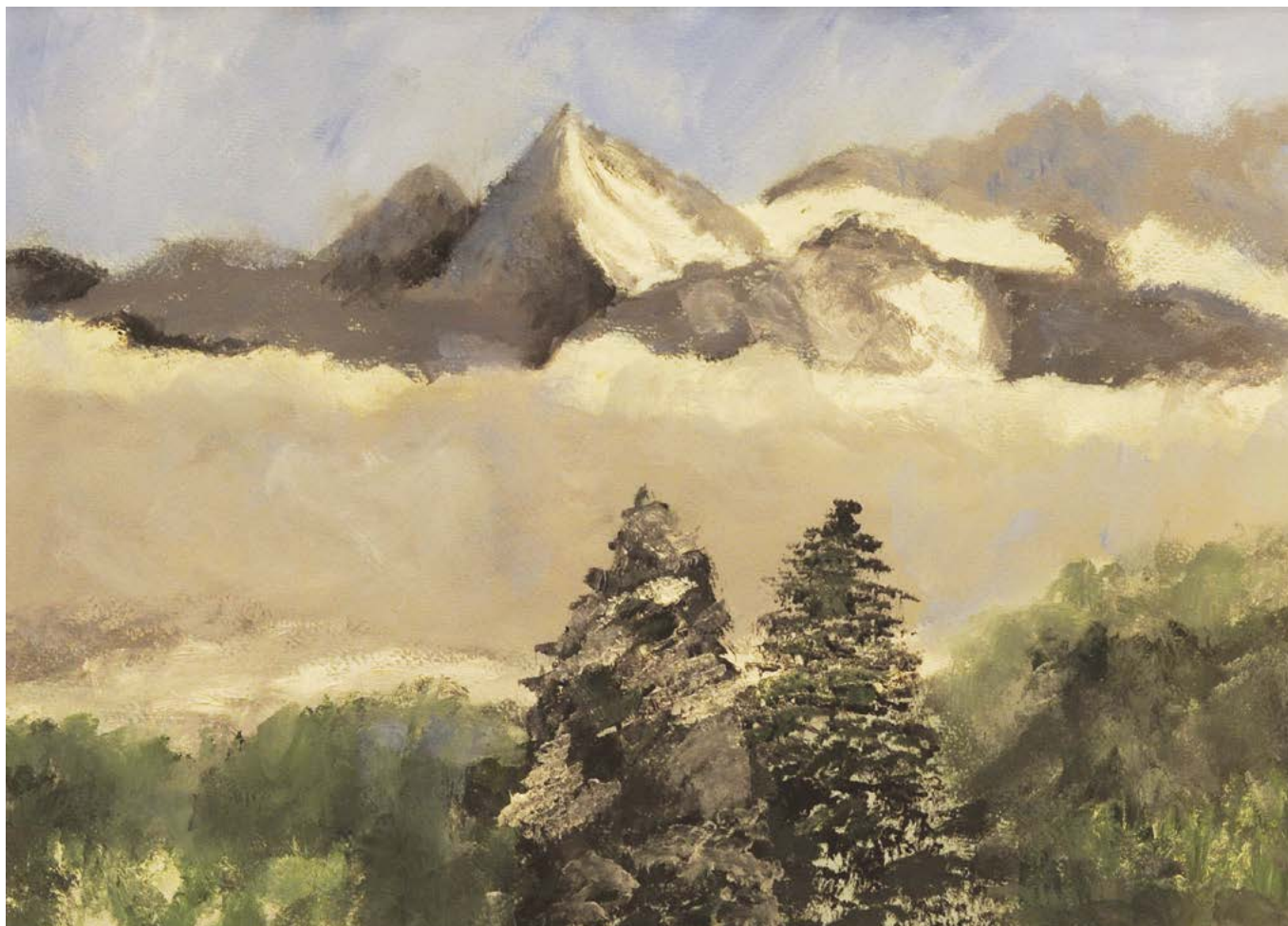
Dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

KATALOG

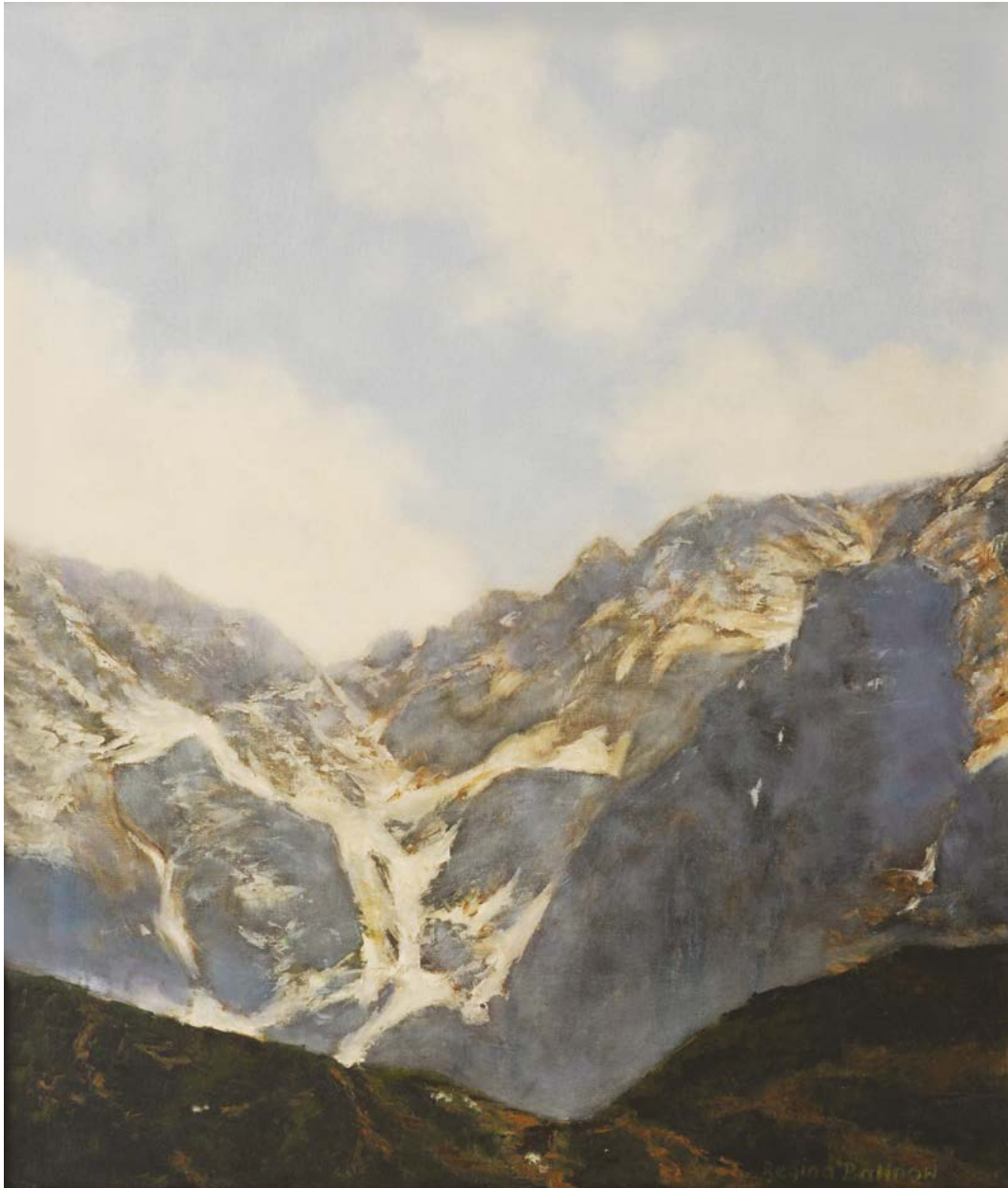
bez tytułu;

Lena Gmitruk; 28 x 38 cm; własność prywatna

Mgły w Tatrach;
Regina Balinow;
olej, płótno;
73 x 54 cm;
własność prywatna

Pejzaż górski;
Regina Balinow;
70 x 60 cm;
olej, płótno;
własność prywatna

Tatrzańska zaduma;
Mirostaw Miroński; 40 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

Zima w górach;

Jacek Macyszyn; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18539

Franciszek Smaciarz
<<Orkan z Podhala>>
Adam Dudek;
54 x 73 cm;
akryl, płótno;
MHPRL 18543

Wieczna wędrówka;
Hanna Rosa;
54 x 73 cm;
olej, płótno;
MHPRL 18535

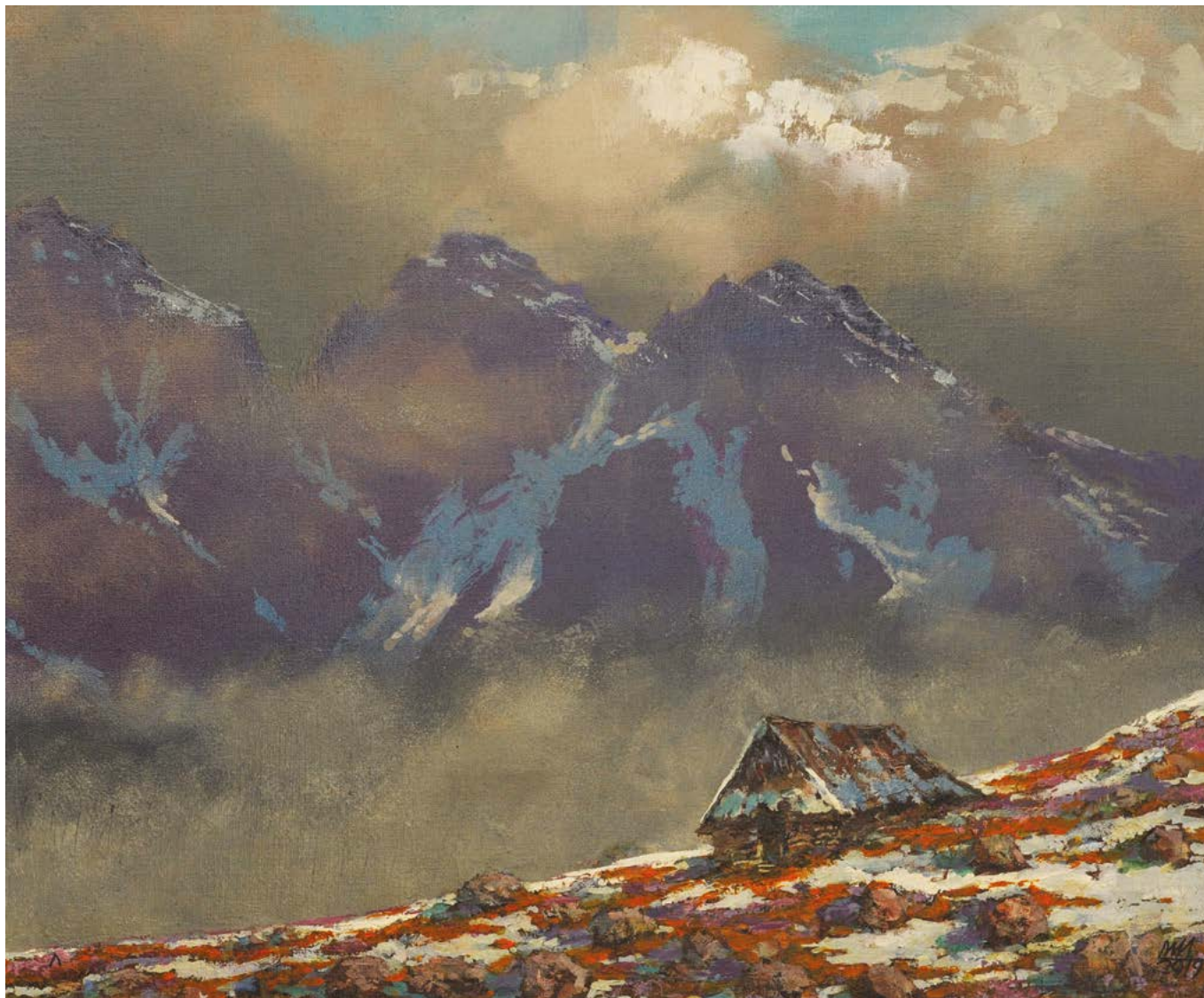
Katarzyna Smaciarzowa-Smreczyńska – matka Orkana;
Maciej Milewski; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18548

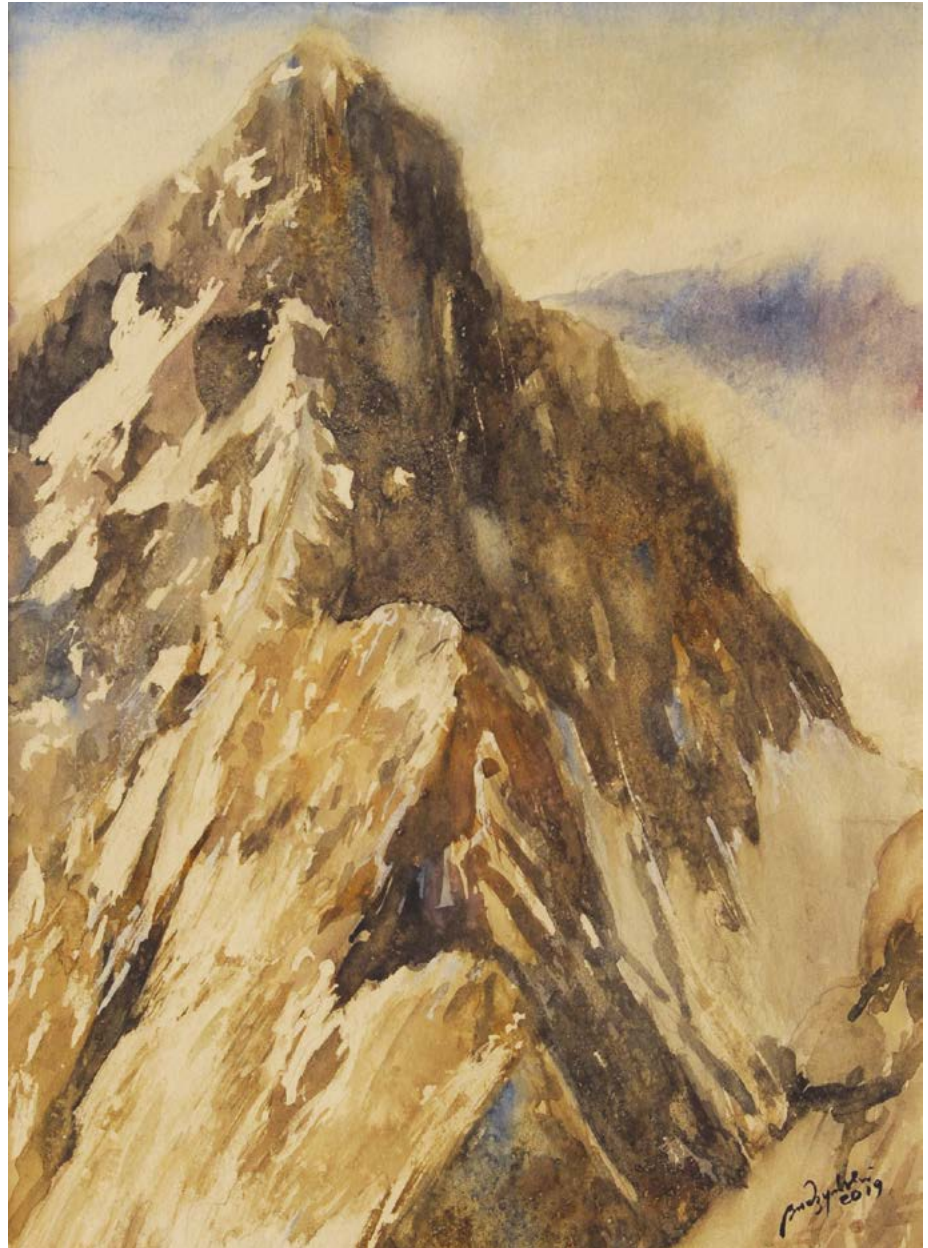
>>Siadłem na opuszczonym progu przy szałasie, niżnych oczom otwarty siny kraj daleki<<

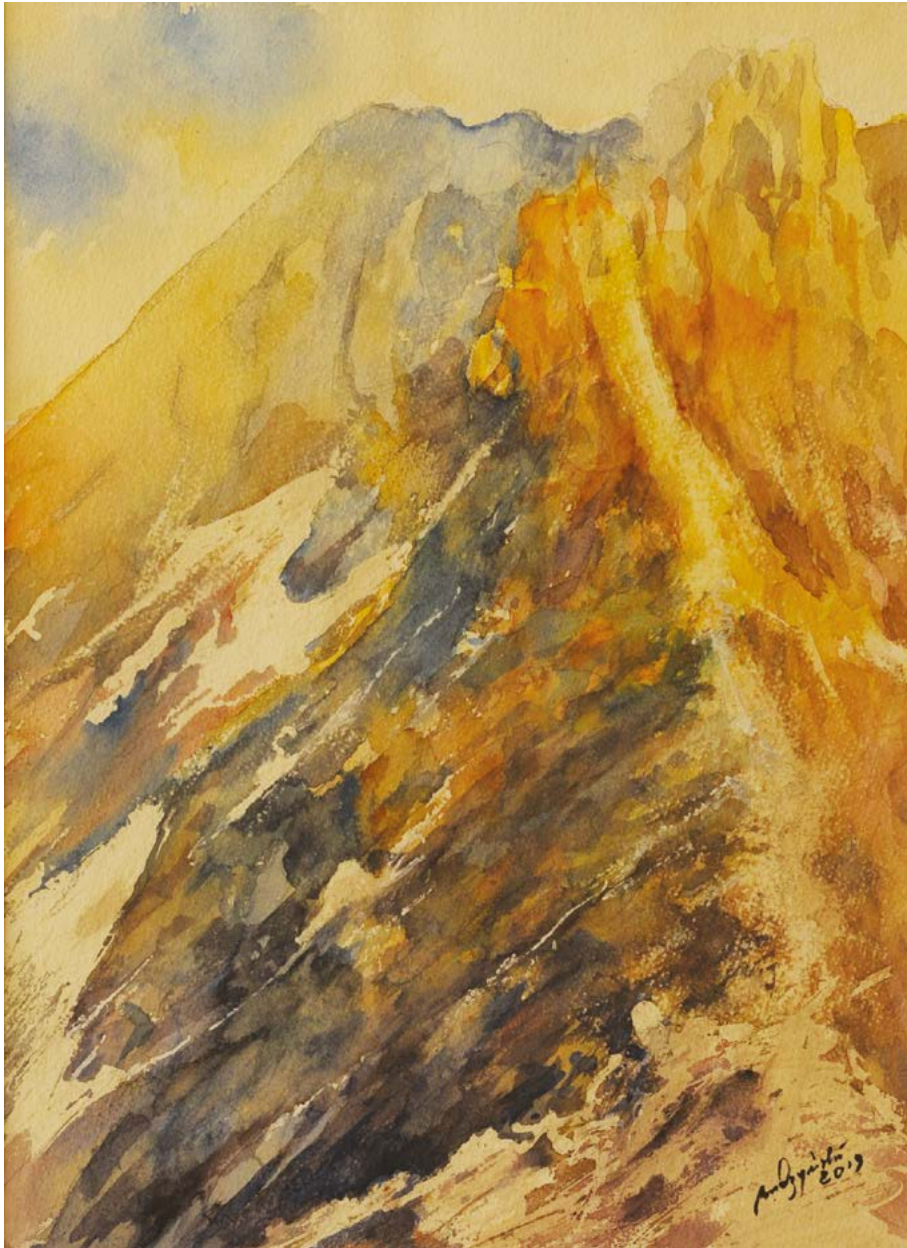
Na hali. W Orkan;

Maciej Milewski; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18583

Symfonia szczytów I;
Zbigniew Budzyński;
50 x 40 cm;
akwarela, karton;
własność prywatna

Symfonia szczytów III;
Zbigniew Budzyński;
50 x 40 cm;
akwarela, karton;
własność prywatna

Dolina;
Adam Kunikowski; 40 x 50 cm; olej, płótno; własność prywatna

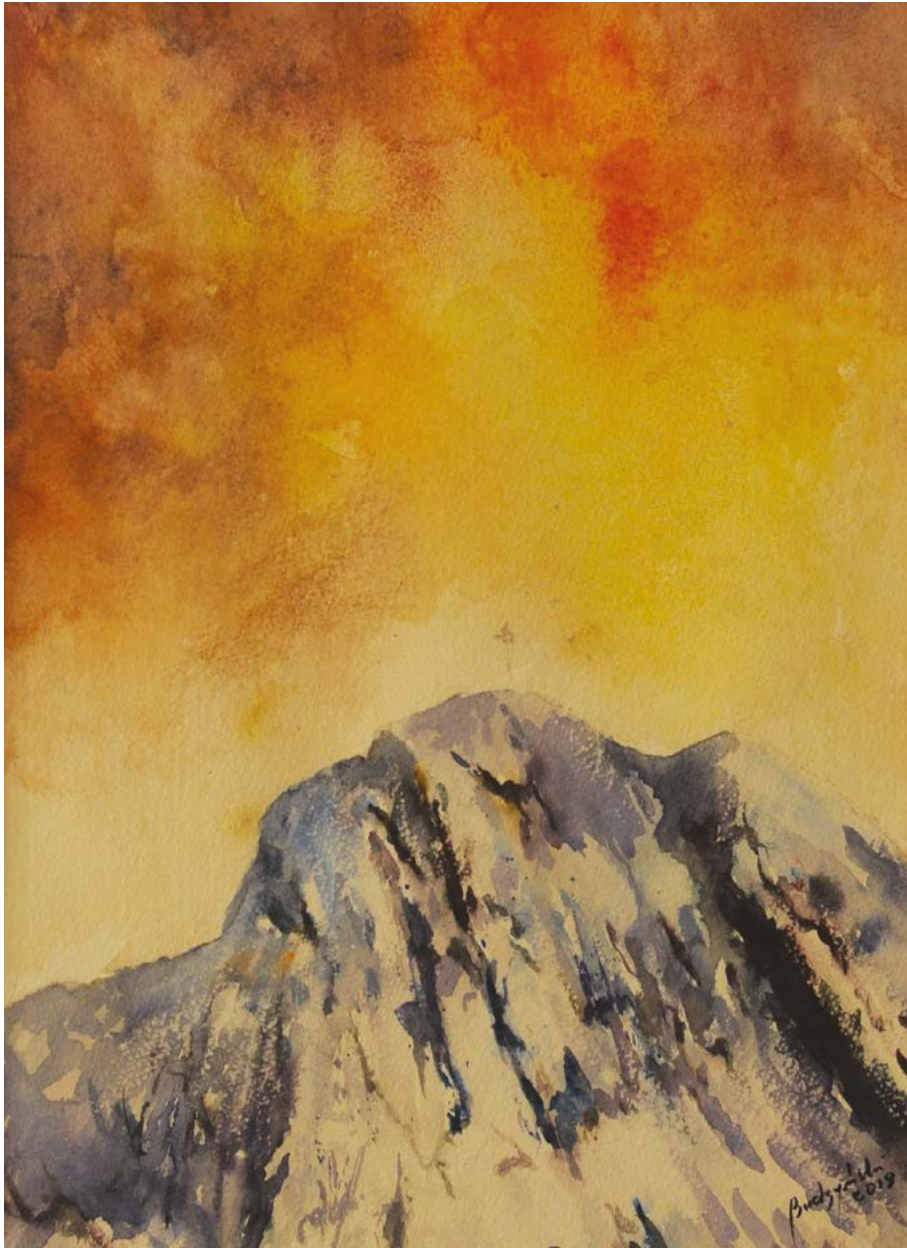
Symfonia szczytów 5;

Zbigniew Budzyński; 40 x 50 cm; akwarela, karton; MHPRL 18549

Symfonia szczytów IV;
Zbigniew Budzyński;
50 x 40 cm;
akwarela, karton;
własność prywatna

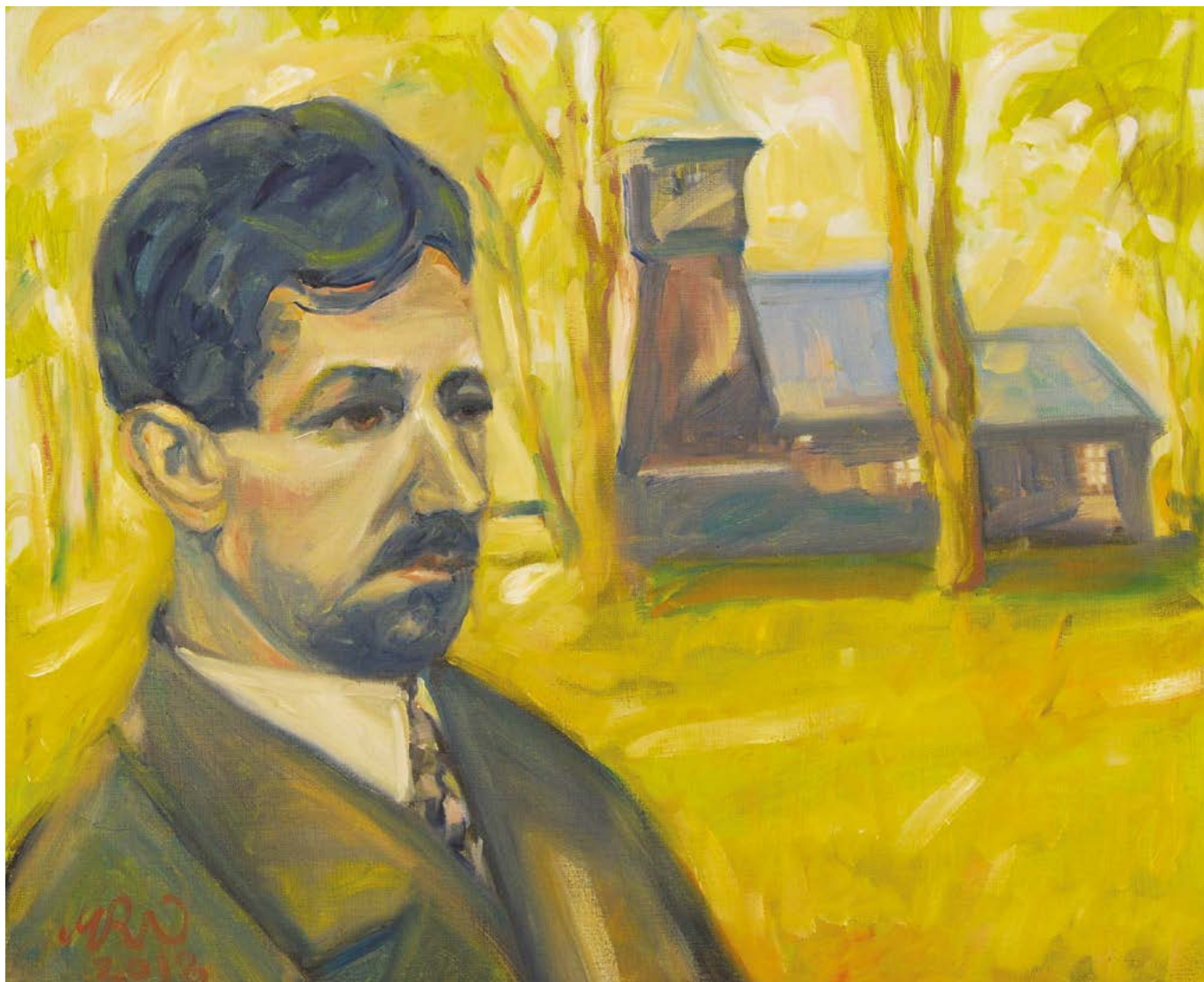
Symfonia szczytów II;
Zbigniew Budzyński;
50 x 40 cm;
akwarela, karton;
własność prywatna

Orkanowe klimaty;
Emilia Sobieraj; 60 x 82 cm; akryl, płótno; MHPRL 18545

Władysław Orkan;

Maria Niewiadomska; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18541

Gorce I;
Ewa Kudłacik-Piasecka; 40 x 50 cm; akwarela, karton; własność prywatna

Życie Orkana;
Iwona Wiszniewska; 70 x 70 cm; olej, płótno; MHPRL 18540

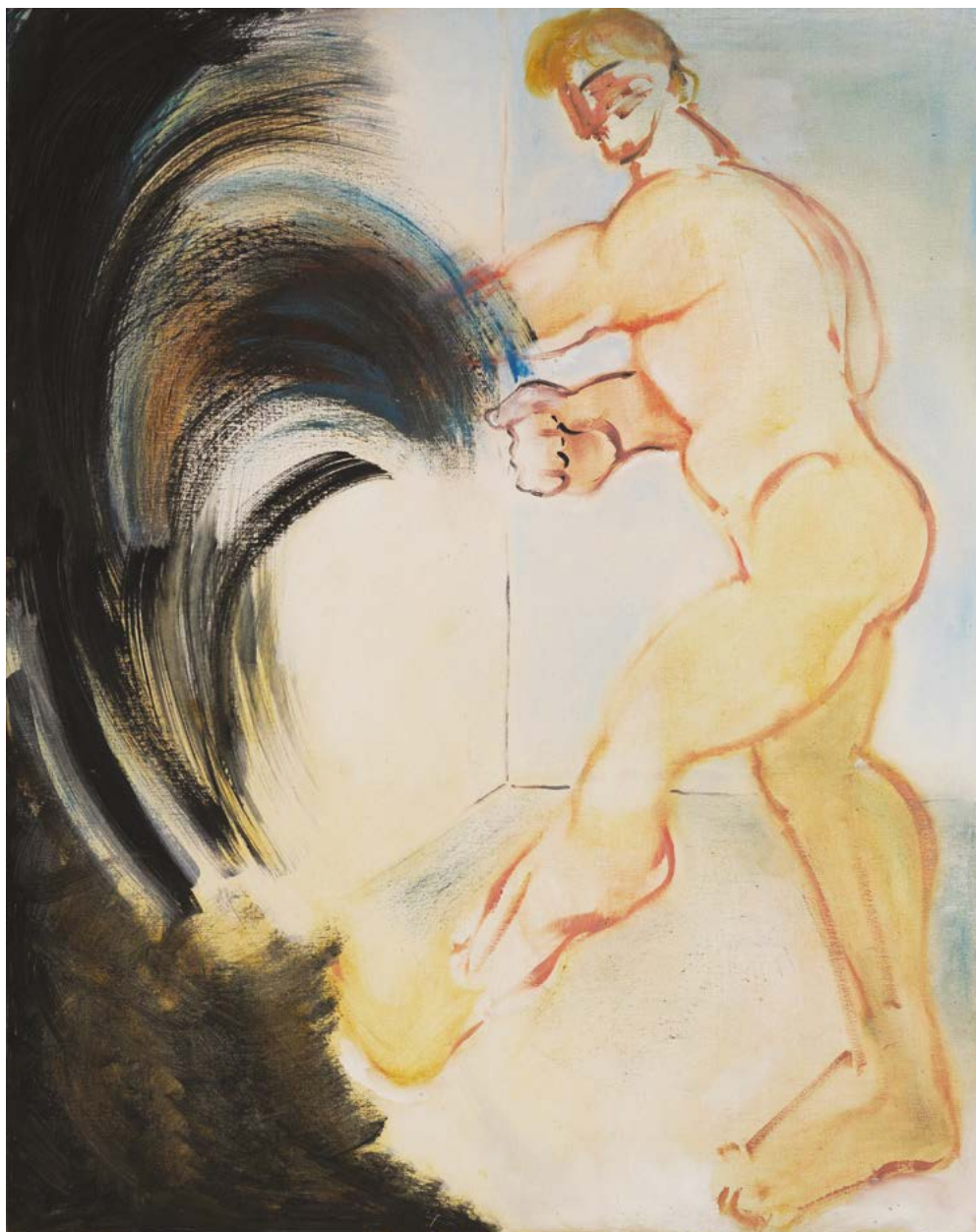
W drodze do Orkanówki;
Katarzyna Popińska; 54 x 73 cm; olej, płótno; własność prywatna

Chata matki Orkana w Koninkach;

Ewa Piasecka-Kudłacik; 54 x 73 cm; akryl, płótno; MHPRL 18547

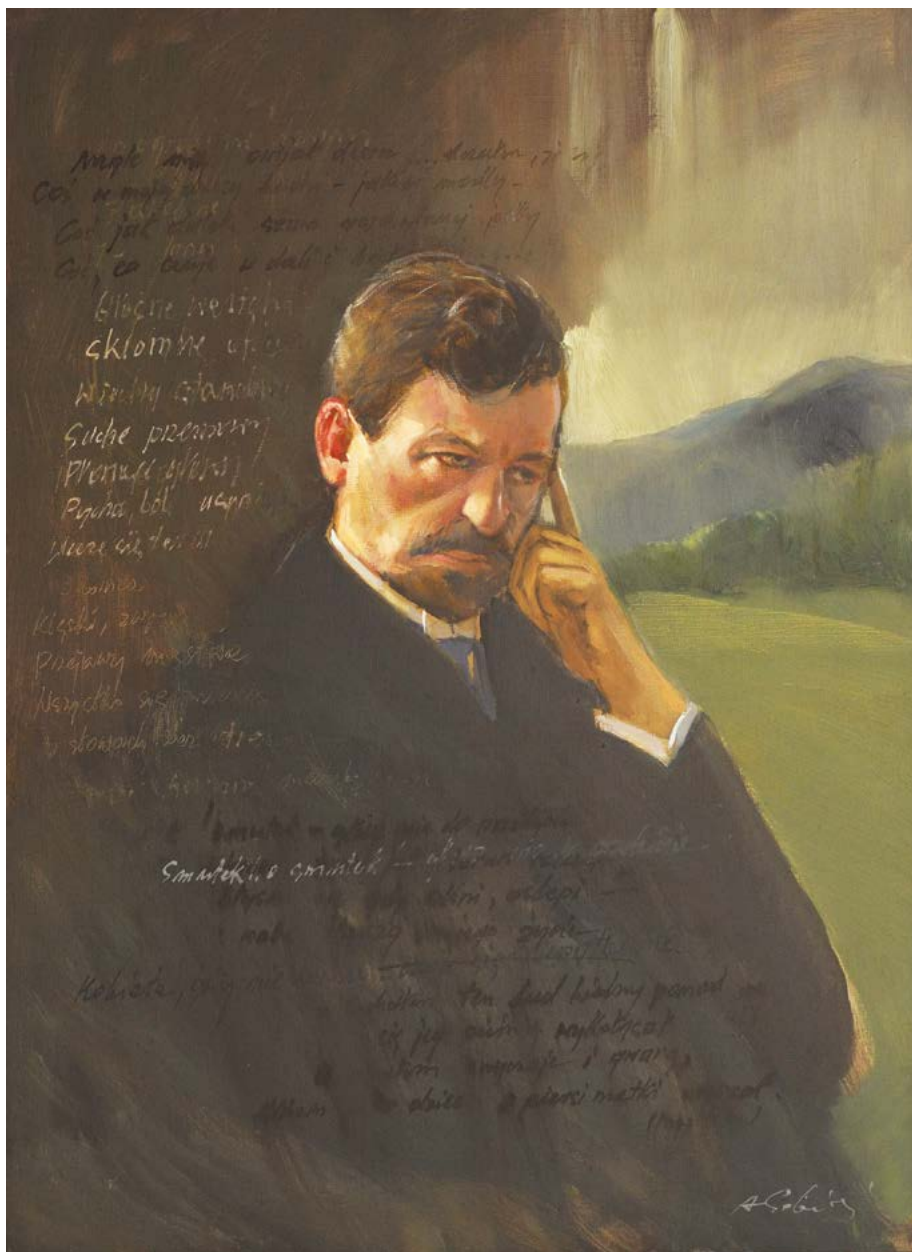
Orkan – Herkules;
Larysa Jaromska;
olej, płótno;
100 x 80 cm;
własność prywatna

Zosia Smreczyńska – BIAŁE RÓŻE;
Katarzyna Popińska;
60 x 40 cm;
olej, płótno;
MHPRL 18538

Z cyklu: Wł. Orkan poeta uciśnionych – życie pod Giewontem;
Adam Kunikowski; 50 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

Władysław Orkan;

Andrzej Sobieraj;
80 x 60 cm;
olej, płótno;
MHPRL 18546

Pasterz;
Michał Jańczuk; 54 x 73 cm; olej, płótno; własność prywatna

Szczyrzyc – Klasztor Cystersów – Szkoła Orkana;

Ewa Kudłacik-Piasecka; akryl, 40 x 50 cm; własność prywatna

Władysław Orkan;
Piotr Gagan;
60 x 50 cm;
akryl, płyta;
MHPRL 18542

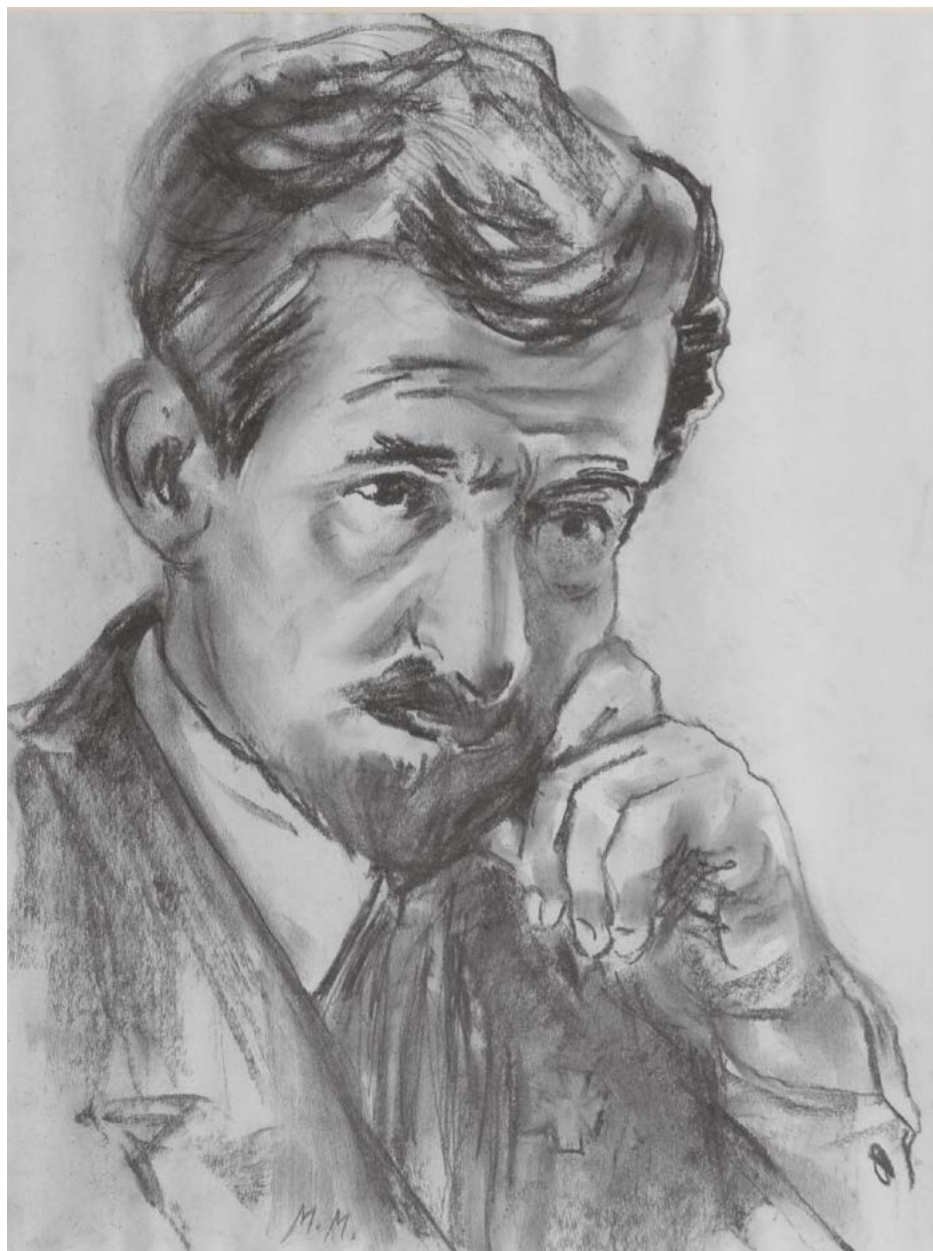
Orkanówka;
Anastazja Fietisowa;
73 x 54 cm;
akryl, płótno;
MHPRL 18578

Kwietna Niedziela w kotlinie podkarpackiej. Bazie;
Iwona Jończyk; 50 x 60 cm; olej; MHPRL 18536

Cargo ship „WŁADYSŁAW ORKAN” (rok budowy – 2003, bandera – Malta);
Andrzej Sobieraj; 40 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

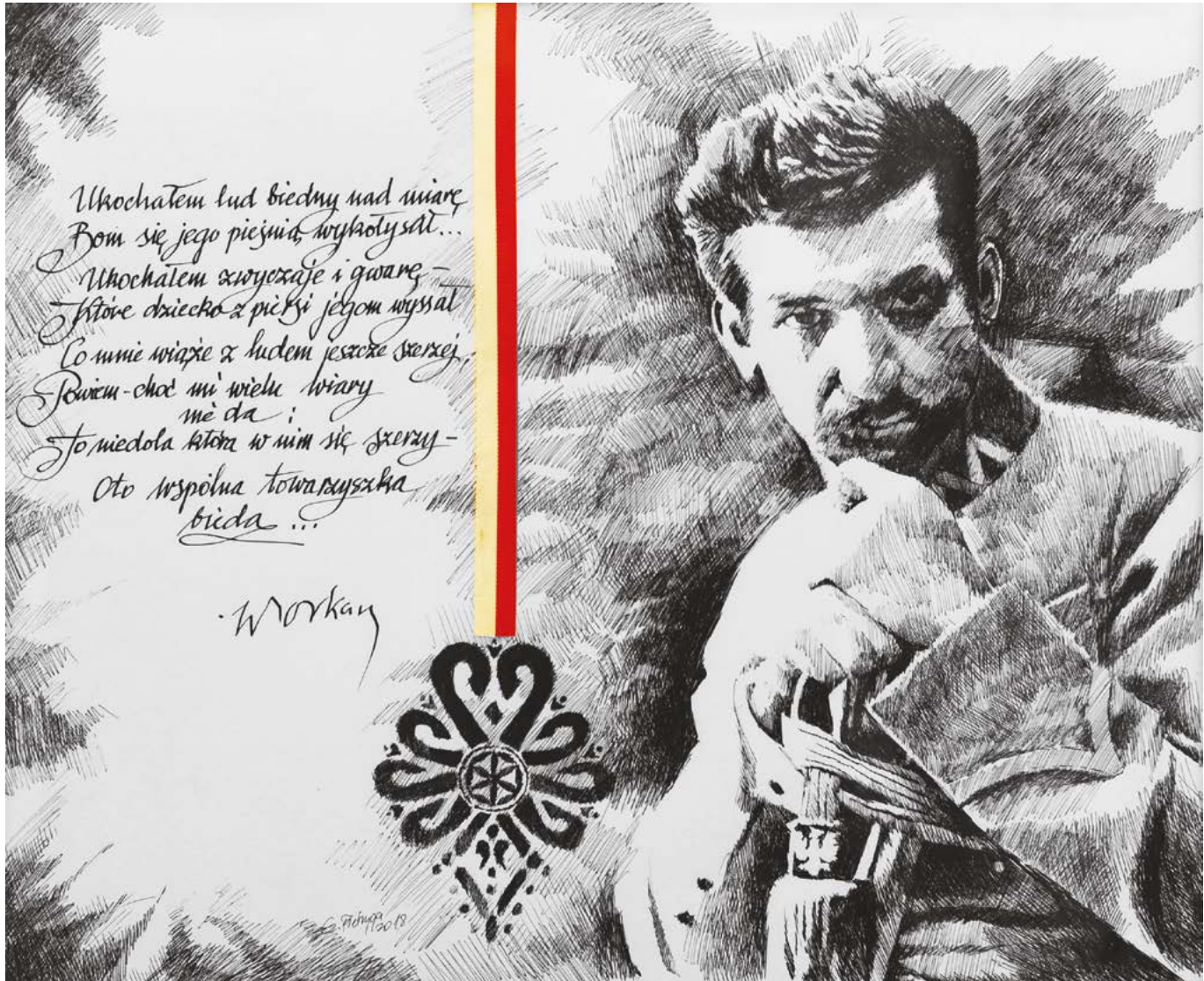

Portret Władysława Orkana;
Mirostaw Miroński;
39 x 29,5 cm;
węgiel, papier;
MHPRL 18537

Władysław Orkan;
Mirostław Mironski;
29,5 x 39 cm;
tuszu, papier;
własność prywatna

Obraz przedstawiający Władysława Orkana;
Czesław Pietyga; 50 x 60 cm; tusz, papier; MHPRL 18544

Wystawy w Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej

1. Henryk P. Hereć; **Oswajanie przestrzeni**;
17 września – 24 października 2011
2. Remus Wilson; **Sity pierwotne**;
26 października – 21 listopada 2011
3. Antoni Fałat; **Pamiętki rodzinne**;
25 listopada – 29 grudnia 2011
4. Ewa Urniaż-Szymańska;
Grafiki;
2–22 stycznia 2012
5. **Nie chcemy walczyć z Polakami.**
Węgierscy huzarzy na ziemiach polskich latem 1944 roku;
5–16 sierpnia 2015
6. **Maciej Rataj 1884–1940. W 75. rocznicę śmierci**;
20 sierpnia – 6 września 2015
7. Feliks Mostowicz; **Kazachstan – Ursynów.**
Droga Feliksa Mostowicza do kraju przodków;
18 września 2015 – 24 stycznia 2016
8. Leszek Marek Krześciński;
Tadeusz Kościuszko: Mereczowszczyzna – Solura;
28 stycznia – 28 lutego 2016
9. Wystawa zbiorowa artystów z Meksyku i Polski;
MOSTY: Znad Wisły po Río Bravo;
6–28 lutego 2016
10. Grażyna Kostawska i Piotr Szałkowski;
Czasy kościuszkowskie;
2 marca – 3 kwietnia 2016
11. **Muzeum Polskie w Rapperswilu**;
7 kwietnia – 8 maja 2016
12. Krzysztof Pawłowski; **Pasja**;
9 kwietnia – 8 maja 2016
13. Łukasz i Stanisław Hadyna;
Orzeł Biały – znak wolności;
12 maja – 5 czerwca 2016
14. Gustaw Hadyna; **Ojcom naszym**;
12 maja – 5 czerwca 2016
15. Marta Staszczyk; **Batiki**;
10–30 czerwca 2016
16. Janusz Trzebiatowski; **Pastele**;
9 lipca – 14 września 2016
17. **Żoliborz z rodzinnych albumów**;
8 lipca – 18 września 2016
18. Magdalena Latosiewicz; **Oczekiwanie**;
15 września – 15 października 2016
19. Jerzy Teper; **W BIELI I W CZERWIENI.**
Defensores Poloniae;
19 października 2016 – 9 stycznia 2017
20. Tadeusz Kurek;
Stolice Polski w rysunkach Tadeusza Kurka;
18 stycznia – 12 marca 2017
21. **Narodowa Sztuka Białoruska**;
18 marca – 28 marca 2017
22. **Sienkiewicza drogi do niepodległości**;
7 czerwca – 2 lipca 2017
23. **Plakaty marynistyczne**;
7–23 lipca 2017
24. **Konstanty Sopoćko – twórca socrealistyczny.**
W zbiorach Muzeum Niepodległości w Warszawie;
7 lipca – 31 sierpnia 2017
25. Joanna Brześcińska-Roccio;
Continuum... rysunki z ziemi włoskiej;
29 lipca – 3 września 2017
26. Aneta Skarżyński; **Brzoza w kulturze słowiańskiej**;
6 września – 28 września 2017
27. Krystian Kwaśny; **drugi plan**;
6 września – 8 października 2017

28. Piotr Rafałko; **100 portretów na 100-lecie odzyskania Niepodległości;**
13 października – 12 listopada 2017
29. Artur Majka; **Impresje warszawsko-lwowskie;**
18 listopada 2017 – 7 stycznia 2018
30. Zdzisław Malinowski; **Mogily Powstańców Styczniowych;**
12 stycznia – 4 marca 2018
31. Jan Tyszler; **Fascynacje Jana Tyszlera;**
10 marca – 1 kwietnia 2018
32. **Pamięć. Ofiarom katastrofy smoleńskiej;**
5 kwietnia – 13 maja 2018
33. **Gabinet Bolesława Bieruła;**
19 maja – 22 lipca 2018
34. Paulina Hortyńska; **Śladami miast;**
5–29 lipca 2018
35. Małgorzata Wrochna; **Portrety smoleńskie;**
2 sierpnia – 9 września 2018
36. Mirosław Szponar; **Józef Piłsudski w kolorze;**
14–30 września 2018
37. Dobiesław Gała; **Wyzwalanie;**
4 października – 4 listopada 2018
38. Józef Krzysztof Oraczewski;
Ważne znaki.
**Wystawa z okazji setnej rocznicy odzyskania
niepodległości;**
8 listopada – 2 grudnia 2018
39. Sofia Mosiadz; **Transformacje;**
8 grudnia 2018 – 13 stycznia 2019
40. Janusz Trzebiatowski;
Tryptyk Armenii.
Ofiarz – Pieśń – Z ręki Boga.
Katedra 2017–2018;
23 stycznia – 15 lutego 2019
41. **Dzieła utracone.**
Z przeszłości w przyszłość poprzez teraźniejszość
21 lutego – 31 marca 2019
42. **Bronisław Wojciech Linke.**
Sprzeciw i zaangażowanie
3 kwietnia – 12 maja 2019
43. Ewa Urniaż-Szymańska;
Wczoraj Dziś Jutro?
Wysatwa Ewy-Urniaż Szymańskiej;
5–30 czerwca 2019
44. **Traktat Wersalski – 28 czerwca 1919**
28 czerwca – 28 lipca 2019
45. Tomasz Sarnecki;
W przededniu wolności;
11 lipca – 25 sierpnia 2019
46. **Dziś idę walczyć. Mamo.**
Rysunki Bogusława Lustyka
Godzina W. Powstanie Warszawskie oczami artysty
30 lipca – 25 sierpnia 2019
47. **Baon Stołeczny w obronie Warszawy w 1939 r.**
30 sierpnia – 6 października 2019
48. **Był taki wrzesień**
10–20 października 2019

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawienniczej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów Muzeum Niepodległości.

W ramach Osi Priorytetowej V: GOSPODARKA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU,
Działanie 5.3: DZIEDZICTWO KULTUROWE - Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Mazowieckiego 2014-2020.

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca.

W ramach Osi Priorytetowej VI: WYKORZYSTANIE WALORÓW NATURALNYCH I KULTUROWYCH
DLA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI,
Działanie 6.1: KULTURA - Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa
Mazowieckiego 2007-2013.

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

Korekta
Marzena Milewska

Fotografie
Tadeusz Stani

Projekt graficzny katalogu
Natalia Roszkowska

ISBN 978-83-65439-83-3

Druk i skład graficzny
WPK Piotr Walewski

Nakład 200 egz.

Patronat honorowy

ADAM STRUZIŁ
MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Organizatorzy

GALERIA
BRAMA
BIELAŃSKA

20. Mazowsze

Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie są jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Mazowieckiego

Patronat medialny

Myśl Polska

Gazeta
Żoliborza

STOLICA

POLSKA
METROLOGIA WARSZAWA

HISTORIA

naszemiasto.

artinfo.pl

Partner

diuna